

ÚVOD	13
1. PŘÍSTROJE PRO MĚŘENÍ ELEKTRICKÝCH VELIČIN	15
1.1. Význam a účel měření, chyby měření	15
1.2. Vlastnosti měřicích přístrojů	16
1.3. Elektrické měřicí přístroje	19
1.3.1. Druhy měřicích přístrojů	21
Kontrolní otázky a úkoly	22
1.4. Principy měřicích přístrojů	22
1.4.1. Magnetoelektrické přístroje	22
1.4.1.1. Změna rozsahu magnetoelektrických přístrojů	26
1.4.1.2. Vlastnosti magnetoelektrických přístrojů	28
1.4.1.3. Magnetoelektrické přístroje s usměrňovačem	29
1.4.1.4. Magnetoelektrické přístroje s termoelektrickým měničem	29
1.4.1.5. Magnetoelektrické přístroje s vnitřním magnetem	30
Kontrolní otázky a úlohy	30
1.4.2. Feromagnetické (elektromagnetické) přístroje	31
Kontrolní otázky a úlohy	33
1.4.3. Elektrodynamické přístroje	33
Kontrolní otázky a úlohy	36
1.4.4. Elektrostatické přístroje	36
Kontrolní otázky a úlohy	37
1.4.5. Tepelné přístroje	37
1.4.6. Indukční přístroje	38
1.4.6.1. Indukční přístroj s otáčivým magnetickým polem	38
1.4.6.2. Indukční přístroj s postupným magnetickým polem	40
1.4.6.3. Vlastnosti indukčních přístrojů	41
Kontrolní otázky a úlohy	42
1.4.7. Vibrační (rezonanční) přístroje	42
1.4.8. Poměrové přístroje	43
Kontrolní otázky a úlohy	45
1.5. Příslušenství měřicích přístrojů	46
1.6. Základní metody měření	47
1.6.1. Metody měření odporu	47
1.6.1.1. Výhylkové metody měření odporu	47
1.6.1.2. Nulové metody měření odporu (můstky)	54
Kontrolní otázky a úlohy	59
1.6.2. Metody měření indukčnosti	59
1.6.2.1. Měření indukčnosti cívek voltmetrem a ampérmetrem	59
1.6.2.2. Měření vzájemné indukčnosti cívek voltmetrem a ampérmetrem	63
1.6.2.3. Měření indukčnosti cívek rezonanční metodou	64
1.6.3. Metody měření kapacity	65
1.6.3.1. Měření kapacity kondenzátoru voltmetrem a ampérmetrem	65

1.6.3.2.	Měření kapacity kondenzátoru rezonanční metodou	66
	Kontrolní otázky a úlohy	67
1.6.4.	Střídavé můstky	67
1.6.4.1.	Můstky pro měření kapacity	69
1.6.4.2.	Můstky pro měření indukčnosti	73
1.6.4.3.	Univerzální můstky	75
	Kontrolní otázky a úlohy	75
1.6.5.	Metody měření výkonu	76
1.6.5.1.	Měření výkonu stejnosměrného proudu voltmetrem a ampérmetrem .	76
1.6.5.2.	Měření výkonu střídavého proudu	76
	Kontrolní otázky a úlohy	81
1.6.6.	Kompenzační měření	81
1.6.6.1.	Dvojnásobná kompenzační metoda	82
	Kontrolní otázky a úlohy	84
2.	PŘÍSTROJE PRO MĚŘENÍ NEELEKTRICKÝCH VELIČIN	85
2.1.	Měření tlaku a tlakového rozdílu	85
2.1.1.	Jednotky tlaku	85
2.1.2.	Kapalinové tlakoměry	87
2.1.2.1.	Trubicový tlakoměr (tvaru U)	87
2.1.2.2.	Nádobkový tlakoměr	88
2.1.2.3.	Plovákový tlakoměr	89
2.1.2.4.	Zvonový tlakoměr	90
2.1.2.5.	Prstencový tlakoměr	91
	Kontrolní otázky a úlohy	92
2.1.3.	Deformační tlakoměry	93
2.1.3.1.	Bourdonův tlakoměr	93
2.1.3.2.	Membránový tlakoměr	94
2.1.3.3.	Vlnocový tlakoměr	95
2.1.4.	Speciální druhy tlakoměrů	96
2.1.4.1.	Magnetoelastický tlakoměr	96
2.1.4.2.	Odporový tlakoměr	96
2.1.4.3.	Piezoelektrický tlakoměr	97
2.1.4.4.	Kapacitní tlakoměr	97
2.1.4.5.	Pístový tlakoměr	98
	Kontrolní otázky a úlohy	98
2.2.	Měření množství a průtoku	99
2.2.1.	Metody měření objemu	99
2.2.1.1.	Přerušovaná metoda měření objemu	99
2.2.1.2.	Nepřerušovaná metoda měření objemu	99
2.2.2.	Měření hmotnosti vážením	100
2.2.3.	Měření průtoku kapalin a plynů	101
2.2.3.1.	Dynamické průtokoměry	101
2.2.4.	Rychlostní průtokoměry	105
2.2.5.	Objemové průtokoměry	106
2.2.6.	Plovákový průtokoměr (rotametr)	106
2.2.7.	Speciální průtokoměry	108
2.2.7.1.	Odporové průtokoměry	108
2.2.7.2.	Indukční průtokoměry	109
	Kontrolní otázky a úlohy	110
2.3.	Měření výšky hladiny	110
2.3.1.	Přímé metody měření výšky hladiny	110

2.3.1.1.	Průhledová okénka a stavoznaky	110
2.3.1.2.	Plováková zařízení	111
2.3.2.	Nepřímé metody měření výšky hladiny	111
2.3.2.1.	Měření výšky hladiny tlakoměry	111
2.3.2.2.	Měření výšky hladiny pomocí elektrod	112
2.3.2.3.	Měření výšky hladiny kapacitním snímačem	113
2.3.2.4.	Měření výšky hladiny odporovým snímačem	114
2.3.2.5.	Měření výšky hladiny radioizotopovým hladinoměrem	114
2.3.3.	Tlakový snímač hladiny ŽEPADIF	114
	Kontrolní otázky a úlohy	115
2.4.	Měření teploty	115
2.4.1.	Jednotky teploty	115
2.4.2.	Druhy teploměru	115
2.4.2.1.	Dilatační teploměry	116
2.4.2.2.	Odporové teploměry	121
2.4.2.3.	Termoelektrické teploměry	124
2.4.2.4.	Radiační teploměry (pyrometry)	126
2.4.3.	Měřicí obvody s odporovými a termoelektrickými snímači teploty	128
2.4.3.1.	Měřicí obvody s odporovým snímačem teploty	128
2.4.3.2.	Měřicí obvody s termoelektrickým článkem	130
2.4.4.	Provedení a popis teploměru vyráběných k. p. ZPA	132
	Kontrolní otázky a úlohy	134
2.5.	Měření tepla	134
2.5.1.	Jednotky tepla	134
2.5.2.	Průmyslové metody měření tepla	135
	Kontrolní otázky a úlohy	137
2.6.	Měření vlhkosti	137
2.6.1.	Absolutní a relativní vlhkost	137
2.6.2.	Provozní přístroje pro měření vlhkosti vzduchu	139
2.6.2.1.	Augustův vlhkoměr	139
2.6.2.2.	Assmannův vlhkoměr	140
2.6.2.3.	Odporový vlhkoměr	140
2.6.2.4.	Elektrolytický vlhkoměr	141
2.6.2.5.	Vlasový vlhkoměr (hygrometr)	141
2.6.2.6.	Vlhkoměr pro měření rosného bodu	142
2.7.	Měření hustoty	143
2.7.1.	Plovákový hustoměr s částečným ponořením	143
2.7.2.	Plovákový hustoměr s úplným ponořením	144
	Kontrolní otázky a úlohy	145
2.8.	Měření otáček	146
2.8.1.	Základní pojmy	146
2.8.2.	Kontaktní otáčkoměry	146
2.8.2.1.	Mechanické otáčkoměry	146
2.8.2.2.	Magnetické indukční otáčkoměry	147
2.8.2.3.	Elektrické indukční otáčkoměry	148
2.8.2.4.	Kapalinový (hydraulický) otáčkoměr	149
2.8.2.5.	Pneumatický otáčkoměr	150
2.8.3.	Bezkontaktní otáčkoměry	150
2.8.3.1.	Indukční impulsový otáčkoměr	150
2.8.3.2.	Indukčnostní (oscilátorový) otáčkoměr	152
2.8.3.3.	Fotoelektrický otáčkoměr	152

2.8.3.4.	Stroboskopický otáčkoměr	152
	Kontrolní otázky a úlohy	154
2.9.	Měření složení plynů	155
2.9.1.	Chemické analyzátory	155
2.9.2.	Elektrické analyzátory	156
2.9.3.	Magnetické analyzátory	157
2.9.4.	Jiné analyzátory	158
	Kontrolní otázky a úlohy	158
2.10.	Měření elektrické vodivosti a viskozity kapalin	159
2.10.1.	Měření elektrické vodivosti	159
2.10.2.	Měření viskozity	160
2.11.	Měření <i>pH</i>	162
	Kontrolní otázky a úlohy	164
3.	OVLÁDACÍ A SIGNALIZAČNÍ PŘÍSTROJE	165
3.1.	Ovládání, zpětná kontrola a ochrana	165
3.2.	Ovládací a signalizační zařízení	167
3.2.1.	Stykače	167
3.2.1.1.	Dvou vodičové ovládání	169
3.2.1.2.	Třívodičové ovládání	169
3.2.1.3.	Ovládání z většího počtu míst	170
3.2.1.4.	Impulsové ovládání	170
3.2.1.5.	Ovládání při reverzaci	171
3.2.2.	Relé	173
3.2.2.1.	Pomocné relé	173
3.2.2.2.	Časové relé	173
3.2.3.	Bezkontaktní spínací součástky	174
3.2.4.	Zařízení pro ruční ovládání	174
3.2.4.1.	Spínače	174
3.2.4.2.	Přepínače	174
3.2.4.3.	Tlačítka	175
3.2.4.4.	Zařízení s plynulým ovládáním	175
3.2.5.	Selsyny	176
3.2.6.	Signální světla a transparenty	177
3.3.	Reléové ochrany	178
3.3.1.	Tepelné relé	179
3.3.2.	Elektromagnetické relé	180
	Kontrolní otázky a úlohy	180
4.	DÁLKOVÉ MĚŘENÍ	181
4.1.	Základní pojmy	181
4.2.	Amplitudové soustavy dálkového měření	182
4.2.1.	Nekompenzované amplitudové soustavy	182
4.2.1.1.	Přímé soustavy	182
4.2.1.2.	Soustavy s převodníky	183
4.2.2.	Kompenzované amplitudové soustavy	184
4.2.2.1.	Napěťová kompenzace	184
4.2.2.2.	Momentová kompenzace	184
4.3.	Impulsové soustavy a frekvenční soustavy	186
4.3.1.	Soustavy s měronosnou hustotou impulsů	187
4.3.2.	Soustavy s měronosnou délkou impulsu	189
4.3.3.	Soustavy s měronosným počtem impulsů	190

4.3.4.	Frekvenční soustavy	191
4.4.	Spojovací cesty	193
4.4.1.	Samostatná vzdušná a kabelová vedení	193
4.4.2.	Pracovní vedení vn	194
4.4.3.	Bezdrátový přenos	195
4.4.4.	Přenosová zařízení	196
	Kontrolní otázky a úlohy	197
5.	PŘÍSTROJE PRO DÁLKOVÉ OVLÁDÁNÍ A REGULACI NEELEKTRICKÝCH VELIČIN	198
5.1.	Základní pojmy a názvy regulačního obvodu	198
5.2.	Druhy regulovaných soustav	199
5.2.1.	Přechodová funkce a přechodová charakteristika	200
5.2.2.	Frekvenční přenos a frekvenční charakteristika	201
5.2.3.	Vlastnosti a charakteristiky statických soustav	203
5.2.4.	Vlastnosti a charakteristiky astatických soustav	205
5.3.	Druhy regulace a regulačních obvodů	205
5.3.1.	Druhy regulace	206
5.3.2.	Druhy regulačních obvodů	207
5.4.	Regulátory	208
5.4.1.	Rozdělení regulátorů	208
5.4.2.	Základní typy regulátorů	211
5.4.2.1.	Proporcionální regulátor (P)	211
5.4.2.2.	Integrační regulátor (I)	212
5.4.2.3.	Derivační regulátor (D)	215
5.4.3.	Regulační pochody, kvalita, stabilita a podmínky optimality	215
5.4.3.1.	Regulační pochod	215
5.4.3.2.	Kvalita regulace	216
5.4.3.3.	Stabilita regulačního pochodu	217
5.4.3.4.	Optimální nastavení regulátoru	217
5.4.4.	Příklady použití jednotlivých druhů regulátorů	218
5.4.4.1.	Spojité regulátory	218
5.4.4.2.	Nespojité regulátory	219
	Kontrolní otázky a úlohy	220
5.5.	Elektrické a elektronické regulační systémy	221
5.5.1.	Převodníky	221
5.5.2.	Ústřední členy elektrických a elektronických regulátorů	226
5.5.2.1.	Elektrické regulátory	226
5.5.2.2.	Elektronické regulátory	232
5.5.3.	Zesilovače	235
5.5.4.	Akční členy (pohony a regulační orgány)	236
5.5.5.	Vyhodnocovací přístroje	237
5.5.5.1.	Elektrické ukazovací přístroje	237
5.5.5.2.	Elektrické zapisovací přístroje	239
5.5.6.	Provozní a elektronické regulační systémy	241
	Kontrolní otázky a úlohy	244
5.6.	Pneumatický regulační systém	244
5.6.1.	Pneumatické převodníky	245
5.6.1.1.	Nízkotlaké převodníky	245
5.6.1.2.	Vysokotlaké převodníky	247
5.6.2.	Pneumatické regulátory (ústřední členy)	247
5.6.3.	Pneumatické členy pro matematickou úpravu signálu	249

5.6.4.	Pneumatické akční členy	251
5.6.5.	Pneumatické vyhodnocovací přístroje	252
5.6.5.1.	Pneumatické ukazovací přístroje	252
5.6.5.2.	Pneumatické zapisovací přístroje	253
5.7.	Hydraulický regulační systém	253
5.7.1.	Šoupátkové hydraulické regulátory	253
5.7.2.	Tryskové hydraulické regulátory	254
5.7.3.	Hydraulické členy pro matematickou úpravu signálů	256
5.7.4.	Hydraulické akční členy	257
5.8.	Kombinované regulační systémy	258
5.8.1.	Elektricko-pneumatické převodníky	258
5.8.3.	Elektricko-hydraulické převodníky	259
5.8.3.	Elektricko-elektrické převodníky	259
5.9.	Řídicí stanoviště	260
	Kontrolní otázky a úlohy	261
6.	LOGICKÉ OBVODY	262
6.1.	Boolova algebra	262
6.1.1.	Logické funkce	262
6.1.2.	Časový diagram a schematické značky nejdůležitějších logických členů	267
6.1.3.	Některá základní pravidla Boolovy algebry	268
6.2.	Logická schémata	270
6.3.	Kombinační logické obvody	273
6.3.1.	Obvody realizující aritmetický součet	273
6.3.2.	Převodníky	275
6.3.3.	Realizace logických členů	278
6.3.4.	Logické členy v integrovaném provedení	281
6.4.	Sekvenční logické obvody	283
6.4.1.	Klopné obvody	284
6.4.1.1.	Asynchronní klopný obvod <i>RS</i>	284
6.4.1.2.	Synchronní klopný obvod <i>RS</i>	285
6.4.1.3.	Klopný obvod <i>D</i>	286
6.4.1.4.	Klopný obvod <i>JK</i>	287
6.4.1.5.	Klopný obvod <i>T</i>	289
6.4.1.6.	Čítače	289
6.4.1.7.	Asynchronní dvojkový čítač vpřed z klopných obvodů <i>JK</i>	290
6.4.1.8.	Posuvné registry	292
6.4.1.9.	Posuvný registr se sériovým vstupem a výstupem	293
6.4.1.10.	Použití posuvných registrů k sériovému sčítání	294
	Kontrolní otázky a úlohy	295
7.	ÚVOD DO KYBERNETIKY	296
7.1.	Základní pojmy	296
7.1.1.	Přenos a zpracování informace	296
7.2.	Analogové počítače	297
7.2.1.	Operační zesilovače	298
7.2.2.	Lineární počítačí jednotky	299
7.2.3.	Potenciometry	302
7.2.4.	Výstupní zařízení	304
7.2.5.	Princip programování	304
7.2.6.	Popis a obsluha analogových počítačů	305
7.3.	Číslicové počítače	305

7.3.1.	Číselné soustavy	307
7.3.2.	Kódy a kódování	308
7.3.3.	Popis číslicového počítače a jeho činnosti.	310
7.3.3.1.	Ústřední část počítače	311
7.3.3.2.	Přídavná (periferní) zařízení	314
7.3.3.3.	Paměti	316
7.3.3.4.	Mikroprocesory a mikropočítače.	318
7.4.	Řídicí systémy s číslicovými počítači	319
7.5.	Měřicí ústředny a číslicové informační systémy	321
7.5.1.	Měřicí ústředny	321
7.5.2.	Číslicové informační systémy	323
7.6.	Programování	323
	Kontrolní otázky a úlohy	325
8.	SOUHRN BEZPEČNOSTNÍCH PŘEDPISŮ A ČS. NOREM.	327
	LITERATURA	328